

Beroepsziekte

'Beroepsziekte is ondergeschoven kindje'

Overheid en werkgevers hebben te veel aandacht voor korte termijneffecten van arbeidsongevallen. Voorlichtings-, stimuleringsprogramma's en subsidies van het ministerie van Sociale Zaken richten zich in belangrijke mate op het reduceren van direct waarneembare arbeidsongevallen. De aandacht voor lange termijneffecten van slecht arbobeleid is relatief klein. Volgens Wim van Alphen, directeur van de stichting Post Hoger Onderwijs Veiligheidskunde (PHOV), zou er meer aandacht moeten komen voor ziekte- en sterftegevallen en lange termijneffecten als gevolg van blootstelling aan arbeidsbelastende factoren. 'Daar valt veel meer winst te behalen.'

Guus van Rijswijk

Ze vormen de meest sluimerende variant binnen de familie van negatieve effecten van het werk: beroepsziekten. Waar 'acute' bedrijfsongevallen in de meeste gevallen de pers halen, leiden ziekte- en sterftegevallen die het gevolg zijn van bijvoorbeeld werken met gevaarlijke stoffen meestal een verborgen en anoniem bestaan – een enkele rechtszaak daargelaten. Een kritische blik op de cijfers toont dat dit onterecht is, meent Wim van Alphen. 'Er zijn in ons land zo'n 220.000 bedrijfsongevallen per jaar. Daarvan belanden 20.000 slachtoffers op de spoedeisende hulp, zijn er 5.000 ziekenhuisopnames en 80 doden te betreuren. Daarnaast zijn er jaarlijks gemiddeld 3.000 gevallen van beroepsziekten met dodelijke afloop. Een veelvoud daarvan bestaat uit allerlei ziektes en aandoeningen die de kwaliteit van het leven sterk verminderen. De aandacht is dus onevenredig verdeeld.'

Diffuus

Naast de bekende beroepsziekten zoals bijvoorbeeld mesothelioom als gevolg van het werken met asbest of hardhorendheid – door blootstelling aan te veel en te hard geluid – zijn er volgens Van Alphen veel onderbelichte beroepsziekten. 'Denk aan werknemers die ziek worden door het inademen van fijnstof of mensen die de

schildersziekte OPS oplopen. Daarvoor is relatief veel te weinig aandacht. Dat komt doordat de lange termijneffecten langzaam in de tijd ontstaan, soms pas wanneer de werknemer gepensioneerd is. De effecten zijn veelal minder 'spectaculair' dan een manifest bedrijfsongeval met direct lichamelijk letsel, bloedverlies, mogelijke ziekenhuisopnames of een abrupte dood.' De politiek en werkgevers maken zich er niet erg druk om: 'Politieke partijen hebben er geen belang bij, omdat ze er bij gebaat zijn om binnen – slechts – vier jaar te scoren. Werkgevers houden zich – met name in deze crisistijd – veel meer bezig met overleven. Uit angst voor schadeclaims willen ze ook liever niet dat beroepsziekten worden gemeld.'

Volendam en Enschedé

De – verhoudingsgewijs – geringe aandacht voor beroepsziekten is ook terug te vinden in de aantallen professionele deskundigen die zich richten op het verbeteren van arbeidsomstandigheden. 'Er zijn momenteel circa 2500 veiligheidskundigen die zich meer met het voorkomen van directe gezondheidseffecten zoals ongevallen bezighouden. Dit terwijl er slechts zo'n 550 arbeidshygiënist zijn, die werken aan het voorkomen van lange termijn gezondheidseffecten. Een verhouding van vijf staat tot een!'

Het vak arbeidshygiëne komt – net als de aandacht voor het terugdringen van lange termijneffecten – steeds meer in de verdrukking, vertelt Van Alphen. 'De relatief geringe aandacht voor de ziekte- en sterftegevallen en lange termijneffecten – als gevolg van blootstelling aan arbeidsbelastende factoren – vormden voor de PHOV een reden om opleidingen arbeidshygiëne te starten.'

Gezondheidswinst

Volgens Van Alphen is er sprake van een enorme ondermelding van beroepsziekten. 'Er wordt met de gegevens vanuit het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten maar weinig gedaan. Het vraagt moed van werkgevers en overheid om hier verandering in te brengen en hier ook echt beleid voor te maken.'

Als voorbeeld van de scheve verhouding in aandacht voor ongevallen en beroepsziekten noemt Van Alphen enkele grotere ongevallen, die veel landelijke aandacht kregen. 'Er volgt dan vaak een wat overspannen reactie, terwijl de kans dat hetzelfde zich nog eens voordoet erg klein is. Neem nou de uitbraak van de Legionella-bacterie in 1999 op de Westfriese Flora in Bovenkarspel. Daar zijn op korte termijn circa 30 mensen aan overleden, wat natuurlijk heel ernstig was. Maar vervolgens zijn er veel te zware

Beroepsziekten 2011: psychische aandoeningen gaan aan kop

Beroepsziekten worden steeds beter erkend en gemeld, maar deze aandacht leidt niet tot een afname van de risico's op de werkvloer. In 2011 was er sprake van een lichte stijging tot ongeveer 300 meldingen per 100 duizend werkenden. In 2010 was dat nog 260. Over 2011 wordt de beroepsziekte-incidentie geschat op 302 beroepsziekten per 100.000 werknemersjaren. Psychische aandoeningen (102) scoren het hoogst, gevolgd door aandoeningen aan het houdings- en bewegingsapparaat (92), gevolgd door gehooraandoeningen (59), huidaandoeningen (15) infectieziekten (15), luchtwegaandoeningen (5) en neurologische aandoeningen (4)

Bron: het rapport 'Beroepsziekten in Cijfers 2012' van het NCvB, Coronel Instituut voor Arbeid en Gezondheid AMC.

Marshall Astor

De overheid moet meer aandacht krijgen voor het besparen van gezondheidskosten op langere termijn, zoals het inademen van fijnstof

maatregelen genomen, waaraan vele miljoenen onnodig zijn uitgegeven. Dit had voornamelijk te maken met de emotionele en overtrokken reactie van de media en de publieke opinie. Hetzelfde geldt voor de cafébrand in Volendam en de vuurwerkcramp in Enschedé. Later worden deze maatregelen dan wel weer teruggebracht tot reële proporties, maar ondertussen is veel geld en moeite verkeerd besteed. Met dat geld hadden we veel meer gezondheidswinst kunnen boeken door deze te investeren in het voorkomen van gezondheidseffecten op lange termijn.'

Kankerverwekkend

Er zijn ook voorbeelden van een krampachtige houding ten aanzien van gevaarlijke stoffen, vertelt Van Alphen. 'Denk aan de omgang met radioactieve stoffen. Er is een enorme publieke angst om straling op te lopen. Mensen die ermee werken - in radionuclidenlaboratoria, in ziekenhuizen, in cyclotrons enzovoorts - moeten een batch dragen die de doses straling die de betreffende medewerkers

oplopen, monitort. Deze maatregel staat in geen verhouding tot de feitelijke doses die zij oplopen. We steken veel geld en moeite in dit soort metertjes en in de logistiek om die af te lezen en te registreren, maar er vindt zelden een overschrijding van de norm plaats. Naar mijn mening kunnen we beter bij bepaalde andere beroepsgroepen meer controleren, zoals in de bouw waar mensen met kankerverwekkende kwartsstof werken of in ziekenhuizen waar cytostatica worden bereid - die ook weer tumoren kunnen veroorzaken. Denk ook aan branches waar medewerkers nog veel met organische oplosmiddelen werken - dat het organisch psychosyndroom kan veroorzaken. Dat doen we niet of nauwelijks.'

De overheid moet sowieso meer aandacht krijgen voor het besparen van gezondheidskosten op langere termijn, vindt Van Alphen. Hij pleit voor een beter meld- en registratiesysteem van beroepsziekten en lange termijn gezondheidseffecten. 'Asbest was slechts een topje van de ijsberg. Momenteel moeten we waken

voor nanotechnologie. We weten nog niet of dit kan leiden tot ziekteverschijnselen, maar we duwen die vraag voor ons uit.'

Overlijdensadvertenties

Volgens Van Alphen kan een bedrijf door middel van interviews met werknemers al heel wat misstanden naar boven brengen. Ter illustratie noemt hij een bezoek enige tijd geleden aan een organisatie waar mensen met hoge concentraties aan gevaarlijke stoffen werken, zonder dat de leiding voldoende maatregelen had getroffen om de blootstelling aan die stoffen beneden bepaalde gezondheidsgrenzen te houden. 'Aan een prikbord hingen enkele overlijdensadvertenties van ex-werknemers. Opvallend was dat deze mensen niet oud waren geworden. Bij nader doorzoeken van overlijdensberichten van meer ex-werknemers viel het op dat relatief veel ex-werknemers van die organisatie tamelijk jong waren gestorven. Binnen het bedrijf schrokken de medewerkers daar enorm van toen dat duidelijk werd. Ze hadden zich dat nooit gerealiseerd.' <<